

UDK 371.13

Оригиналан научни рад

Примљено: 5.12.2024.

Прихваћено за објављивање: 21.12.2024.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gped.2.2024.5>

ПАСОШ ЗА УЧЕЊЕ КАО ДИГИТАЛНИ АЛАТ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ ЗАПОСЛЕНИХ У ПРЕДШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Марина Семиз¹

Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу

Славица Дражовић Перошевић

ПУ „Радуловић М23”, Чачак

Апстракт: Нове дигиталне технологије и технолошки развој у значајној су мери утицали и на систем професионалног развоја запослених у образовању и васпитању, како у светским и европским оквирима, тако и на националном нивоу. Полазећи од актуелних стратешких и легислативних приоритета, као и од улоге дигиталних алата у професионалном развоју запослених у образовању, у раду се проблематизује питање предности и недостатака платформе *Пасош за учење*, као иновативног дигиталног алата усмереног на професионални развој запослених у предшколском образовању. У централном делу рада приказана је сама платформа и начин на који она може бити подршка професионалном развоју едукатора. Последње поглавље рада посвећено је анализи и критичком осврту на њене потенцијале и ограничења у примени практичара, имајући на уму циљну групу за коју је креирана и полазни референтни оквир. Платформа омогућава персонализовано учење, флексибилан приступ и коришћење садржаја у складу са личним интересовањем, креирање посебног простора за размену информација, праћење личног напретка, развој професионалне заједнице учења ради интерног учења, хоризонталне размене знања и искустава. Недостатке у њеној примени треба сагледати у следећим аспектима: технички изазови, дигитални јаз, отпор према дигиталним технологијама, неразвијеност дигиталних компетенција запослених. Аутори рада апострофирају потребу даљег преиспитивања потенцијала и ограничења *Пасоша за учење*, са аспекта перцепција и искустава запослених у предшколским установама и као индикатора њиховог личног развоја, али и социјалних, економских и политичких околности у којима реализују професионалне улоге.

Кључне речи: предшколска установа, платформа, професионални развој, Пасош за учење

¹ semizmarina@pfu.kg.ac

Увод

У савременом друштвеном контексту и образовном окружењу, професионални развој запослених у предшколским установама постаје императив за одржавање високих стандарда квалитета рада установе и примену иновативних педагошких метода (Dardanou et al., 2023; Hamre, Partee & Mulcahy, 2017; Радовановић, 2019). Систем професионалног развоја у свим етапама (професионално иницијално образовање, приправништво, стручно усавршавање, напредовање у звања) има за циљ да пружи одговор на нове друштвене и образовне захтеве који се постављају пред ове професије. У том контексту, учињени су значајни напори на националном нивоу да се изнађу одређена системска решења, утемељена на актуелним програмским и законским документима, како би професионални развој едукатора у предшколским установама био у корак са развојем савремене педагошке науке и технологије. У циљу подизања квалитета предшколског васпитања и образовања у земљи, актуализују се питања развоја различитих облика стручног усавршавања васпитача и њиховог професионалног развоја заснованих на примени дигиталне технологије (Радовановић, 2019). У оквиру једне такве иницијативе, Завод за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту: ЗУОВ) покренуо је онлајн платформу с интенцијом да пружи подршку запосленима у образовању у учењу и стицању индивидуалних компетенција. Последњих година ЗУОВ је иницирао и спровео бројне пројекте у области дигиталног образовања, обезбеђујући стручним сарадницима и васпитачима доступност и лак приступ дигиталним алатима и ресурсима за професионални развој. У оквиру развијених онлајн платформи за учење посебно се издваја *Пасош за учење*. Циљ овог рада је да се прикаже и анализира ова платформа, са фокусом на следећа питања: Да ли и како платформа *Пасош за учење* може допринети учењу и усавршавању васпитача и стручних сарадника у предшколској заједници? Који су њени потенцијали и ограничења у примени?

Дигиталне платформе у функцији професионалног развоја васпитача и стручних сарадника

Потенцијали интергације дигиталних алата у професионалном развоју едукатора (наставника, васпитача итд.), постају предмет бројних расправа (CARNet, 2018; Кнежевић Флорић, 2008; Labbas & El Shaban, 2013; Слијепчевић и Зуковић, 2015; Thakral, 2015; Vuorikari, 2018) и истраживања (Dardanou et al., 2023; Dede et al., 2008; Fernandes, Rodrigues & Ferreira, 2020; Hrastinski, 2021; Sánchez-García et al., 2013) у последњим деценијама, посебно у оквиру тезе да професионални развој едукатора представља један од кључних фактора квалитета васпитнообразовног рада (Hamre, Partee & Mulcahy, 2017) и образовних реформи, као и да је савремена технологија значајан фактор професионалног развоја и усавршавања едукатора (McAlevy et al., 2018).

Разматрање улоге дигиталних алата у професионалном развоју васпитача и стручних сарадника предшколским установама било би непотпуно и фрагментарно без осврта на сам појам – професионални развој. Према *Правилнику о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника васпитача и стручних сарадника* (2021), професионални развој се дефинише као сложен процес континуираног преиспитивања и унапређивања компетенција запослених у области образовања и васпитања, са циљем побољшања квалитета рада и подстицања развоја и постигнућа деце (члан 2). Слично одређење дају Крстић и Османовић (2015: 190) истичући да професионални развој наставника подразумева „стицање, проширивање и унапређивање знања, развијање и богаћење вештина и способности” у циљу унапређивања квалитета наставе и сарадње са колегама, родитељима и локалном заједницом. Професионални развој васпитача обухвата различита раздобља, почев од стицања универзитетске дипломе, преко радионица и обука за које се добијају сертификати, па све до непосредног рада и развијања програма са децом (Friendly et al., 2015). Како би професионални развој едукатора био ефективан, потребно је да надлази потребе саме праксе и да представља подршку личним и дугорочним професионалним потребама едукатора (Bachtiar, 2020), односно да обухвата структурирано професионално учење које резултира, како променама у пракси едукатора, тако и променама у остварењу образовних и васпитних исхода (Darling-Hammond, Hylar & Gardner, 2017). Као део целокупног развоја човека, професионални развој је детерминисан утицајима породице и друштвене околине, искуствима у каријери и личним искуствима едукатора, те постоји потреба да се истовремено прати посредством објективних (стручно усавршавање) и субјективних аспеката (разлози професионалног избора) (Marušić, 2013).

У оквиру савремених приступа професионалном развоју наставника истиче се да је реч о континуираном, динамичном и отвореном процесу који је умерен на развој свести едукатора о томе шта и зашто раде и на које све начине могу унапредити сопствени развој и рад (Vućinić, Đurić i Andrić, 2022). Упркос разликама у појмовном одређењу, могу се издвојити следеће одреднице професионалног развоја запослених у васпитнообразовним установама: а) представља континуирани процес; б) појединац је одговоран за свој професионалан развој, али постоји и одговорност установе; в) изискује материјалну и стручну подршку, као и релевантне изворе; г) произилази из потреба педагошке праксе; д) као процес треба да буде друштвено и системски препознатљив; и) диференциран је у односу на специфичне потребе одређеног раздобља професионалног развоја едукатора (Day, 1999). Осим што не постоји јединствен став у дефинисању професионалног развоја едукатора, евидентне су разлике и у погледу одређених регулативних оквира, а пре свега: да ли је професионални развој обавезан или опциони за едукатора, као и то у чијој је надлежности дефинисање потреба за професионалним развојем наставника и других едукатора (Vuorikari, 2018).

Употреба и разумевање потенцијала и ограничености дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању дефинисани су стратешким

међународним и националним документима (European Education and Culture Executive Agency: Eurydice, 2014; *Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године*, 2021). На националном нивоу ово питање је регулисано законским документима који се тичу стручног усавршавања и напредовања запослених у образовању (*Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника*, 2021), потом компетенција за професију васпитача (*Правилник о стандардима компетенција за професију васпитач и његовог професионалног развоја*, 2018) и стручног сарадника (*Правилник о стандардима компетенција за професију стручног сарадника у предшколској установи и његовог професионалног развоја*, 2021) и, на крају, развоја дигиталних компетенција васпитача (Златаровић и сар., 2022).

У оквиру подручја компетентности васпитача – *развијање професионалне праксе* – апострофира се компетенција у вези са употребом дигиталних технологија, у димензијама знања, умења и вредности (*Правилник о стандардима компетенција за професију васпитач и његовог професионалног развоја*, 2018). Посебно су истакнута следећа умења васпитача: да примењују и интегришу нове технологије у непосредном васпитнообразовном раду; користе предности дигиталних технологија, контролишући њихове недостатке и опасности; да код деце и родитеља развијају свест и навике за њихову адекватну употребу; користе дигиталне технологије у планирању активности и конципирању потребних материјала, у посматрању, документовању и вредновању; раде у различитим базама података; примењују дигиталне технологије за размену информација са породицом, колегама, сарадницима, локалном заједницом и осталима; и користе дигиталне технологије за стручно усавршавање. Кроз шесту област *Оквир дигиталних компетенција васпитача у предшколској установи* (у даљем тексту: Оквир) конкретизована су знања, умења и вредности која доприносе развоју културе употребе дигиталних технологија у функцији развијања програма предшколског васпитања и образовања (Златаровић и сар., 2022). Наиме, Оквир предвиђа коришћење дигиталних технологија у области стручног усавршавања и професионалног развоја како би васпитачи успешно одговорили на изазове дигиталног доба, унапредили васпитну праксу и пружили подршку развоју добробити деце у динамичном и технолошки напредном окружењу. Ове компетенције подразумевају да васпитачи одговорно и безбедно користе дигиталне технологије; креирају и врше избор дигиталних садржаја и ресурса којима обогаћује програм; и решавају проблеме који се јављају у дигиталном окружењу, у вези са техничким изазовима и адаптацијом дигиталних алата професионалним потребама (Златаровић и сар., 2022). Истакнуто доприноси јачању њихових способности за планирање, праћење и вредновање васпитнообразовних програма. Поред тога, фокус је на њиховом коришћењу за стручно усавршавање и професионалну комуникацију, што омогућава васпитачима да развијају своје дигиталне портфолије, учествују у онлајн семинарима и вебинарима, сарађују са колегама и институцијама. Наглашава се и улога дигиталних компетенција у професионалном јавном деловању васпитача, кроз промо-

висање значаја предшколског васпитања и иницирање позитивних промена у заједници (Златаровић и сар., 2022).

Интегрисање дигиталних технологија у програме предшколског васпитања и образовања детерминисано је бројним факторима: обуком васпитача за примену дигиталних технологија, подршком васпитачима у том процесу, избором одговарајућих дигиталних алата итд. Досадашња сродна емпиријска истраживања (Larison, Richards & Sherin, 2024; Visnovska & Cobb, 2013), као и резултати системских прегледа (Hrastinski, 2021) упућују на бројне предности интегрисања дигиталних алата у професионалном учењу и развоју едукатора. У оквиру системског прегледа литературе (Hrastinski, 2021) идентификовано је шест начина коришћења дигиталних алата за подршку професионалном развоју наставника: анализа видео записа који настају у учионици, анализа екстерних видео ресурса, анимације као допуна видео записима, структурирани дигитални рад у настави, хибридна сарадња наставника и дигитална сарадња наставника. И други истраживачи (Larison, Richards & Sherin, 2024; Visnovska & Cobb, 2013) пронашли су да употреба видео записа у дигиталном окружењу промовише рефлексију и промене наставника у вези са властитом праксом. Приступ професионалном развоју едукатора који је заснован на заједници за учење обухвата промене како у учешћу наставника у колективним праксама групе, тако и у њиховим ставовима, креирању и употреби различитих ресурса. Висновска и Коб (Visnovska & Cobb, 2013: 1011) дају следеће објашњење:

„С једне стране, документација – тј. заједнички репертоар ресурса заједно са праксама које произилазе из осмишљавања, примене и дискусије о овим ресурсима – је резултат учешћа. С друге стране, заједнички репертоар пракси и алата подржава даље учешће сваког члана у заједничком подухвату групе”.

Слично претходном истраживању, показало се да употреба алата за коментарисање (наставници погледају видео-снимак у целини, а затим напишу сажетак о њему) и за означавање (наставници означе тренутак видеа док исти гледају и додају белешку), који су интегрисани у онлајн контексту професионалног развоја, доприноси унапређивању разумевања наставника о математичком размишљању ученика (Larison, Richards & Sherin, 2024).

Досадашња истраживања (Ljubić Klemš, 2023; Sánchez-García et al., 2013) указују да учитељи изражавају позитивно мишљење о стручном усавршавању у дигиталном окружењу, као и да учесталије користе дигиталне технологије након онлајн стручног усавршавања (Hollnagel, 2012). Ови резултати кореспондирају са кључним налазима истраживања (Semiz & Čutović, 2023) о позитивној корелацији између учесталости употребе дигиталних уређаја будућих васпитача и учитеља и нивоа дигиталних компетенција, где 49% варијације у самооцењивању компетенција објашњавају ови фактори. Као предности онлајн стручног усавршавања учитељи истичу: могућност учествовања већег броја практичара, снимања и поновног преслушавања, то што подједнако одговара екстровертним и интровертним особама, могућност коришћења властитих дигиталних уређаја, време, рад од куће, исплативост, одабир садржаја

према интересовањима, поједностављену сарадњу са предавачима, индивидуалне консултације (Ljubić Klemše, 2023). С друге стране, недостатке онлајн стручног усавршавања учитељи опажају у следећем: технички проблеми и тешкоће узроковане употребом дигиталних технологија, изостанак непосредног контакта и интеракције, ограничен број пријава за учествовање, као и пасивност одређених учесника.

Пасош за учење у предшколским установама – приказ платформе

Пасош за учење је платформа креирана са циљем да подржи континуирани развој запослених у школским и предшколским установама (<https://zuov.gov.rs/pasos-predskolci/>). Омогућава персонализовано искуство учења, при чему васпитачи и стручни сарадници могу да одаберу садржаје у складу са својим професионалним потребама и интересовањима. Доступна је на десктоп рачунарима и мобилним уређајима, као и на српском језику и језицима националних мањина, што омогућава лакши приступ и доступност корисницима.

Приступ платформи подразумева лако креирање личног налога (Слика 1) и једноставан процес пријаве, који је истовремено осмишљен тако да кроз двоструку верификацију обезбеђује сигурност корисничких података и могућност приступа свим претходно реализованим обукама.

Регистрација путем мобилног телефона

Стићи ће Вам СМС порука како бисте извршили верификацију броја телефона.

Имате 5(0) секунди да завршите пријаву

+381 Унесите Ваш број телефона

Политика приватности & Колачићи | Правила коришћења

Следеће

Мој профил

Име: _____ Презиме: _____

Број телефона: _____

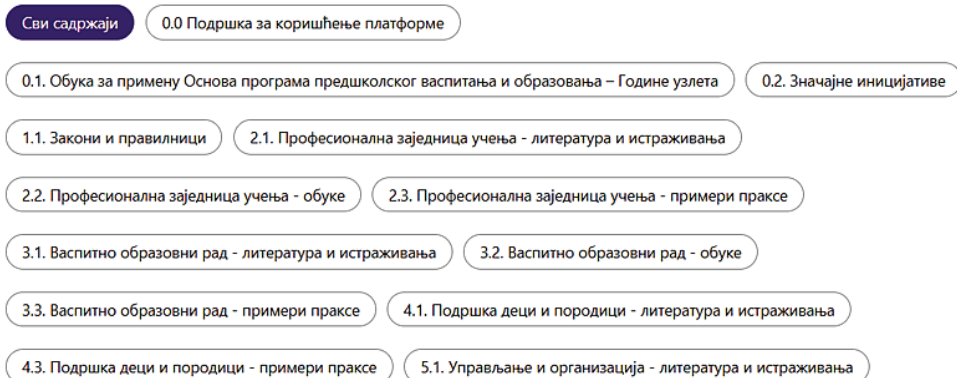
Пол: _____ >

Шифра радног места: _____ >

Ваша мејл адреса: _____

Слика 1. Креирање налога

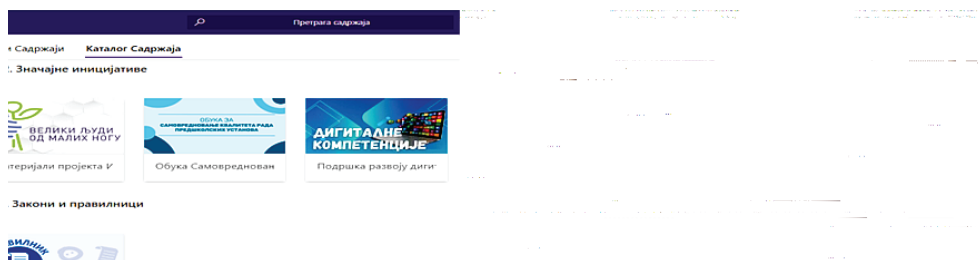
Платформа памти корисничке податке и учешће у обукама. Са креираним налогом, васпитач може приступити пажљиво разврстаним садржајима према областима квалитета рада установе (Слика 2).

Слика 2. Каталог садржаја

Прво се нуди приступ основним информацијама и упутствима за коришћење. Овај уводни део је осмишљен као помоћ васпитачима да брзо и лако разумеју начин функционисања платформе.

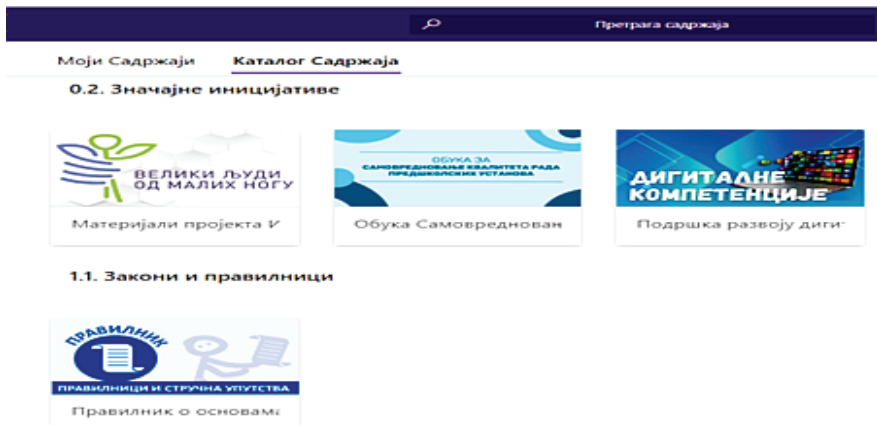
Истакнута је обука за примену Основа програма „Године узлета”, која се фокусира на примењене аспекте предшколског васпитања и образовања. Васпитачи се упознају са структурама обука и кључним могућностима (Слика 3). Уводни део објашњава теоријску позадину и основне постулате програма. Програм је осмишљен као темељ за развој предшколског образовања, нудећи смернице за унапређење методологије рада са децом предшколског узраста. Кроз ове обуке васпитачи се упознају са принципима рада у предшколским установама који стављају нагласак на подстицање самосталности, тимски рад, и подршку у откривању и развијању интересовања деце. Један од кључних делова обуке је развијање реалног програма, где се васпитачи обучавају како да креирају и адаптирају активности и садржаје у складу са интересовањима деце. Сегмент документовања у „Годинама узлета” обухвата методологију праћења развоја деце, при чему се бележе значајни моменти и напредак деце кроз активности и игре.

Слика 3. Приступ обуци

Део „Значајне иницијативе” усмерен је на промоцију важних пројеката и кампања у области образовања. Овде се представљају кључне иницијативе које имају циљ да унапреде образовни систем кроз иновације, сарадњу и истраживања.

Одељак „Закони и правилници” пружа корисницима свеобухватан увид у законске регулативе и правилнике који се односе на образовни систем и који представљају основу за планирање и спровођење васпитнообразовног рада. Закони и правилници, као што је „Правилник о основама програма ПВО”, чине правни оквир који регулише предшколско образовање (Слика 4). Васпитачи на платформи могу боље разумети своје обавезе и права, као и принципе на којима се заснива образовни систем. Захваљујући овој бази података, они могу лакше пратити измене и допуне у правном оквиру и на тај начин обезбедити да њихова пракса буде усклађена са законском регулативом.

Слика 4. Део платформе где су истакнути закони и правилници

„Професионална заједница учења” као целина обухвата три модула: истакнуту литературу и истраживања, обуке и истакнуте примере праксе. Приказани су истраживачки радови који подржавају професионални развој васпитача. Фокус је на теоријском разумевању и практичној примени иновативних приступа у учењу. Обуке у наведеној целини су намењене васпитачима који желе да унапреде своје вештине кроз структуриране програме учења. Оне пружају практичне алате и методе које се могу директно применити у радном окружењу. Непосредно кроз конкретне примере, корисници могу видети како се теоријски концепти примењују у стварном окружењу.

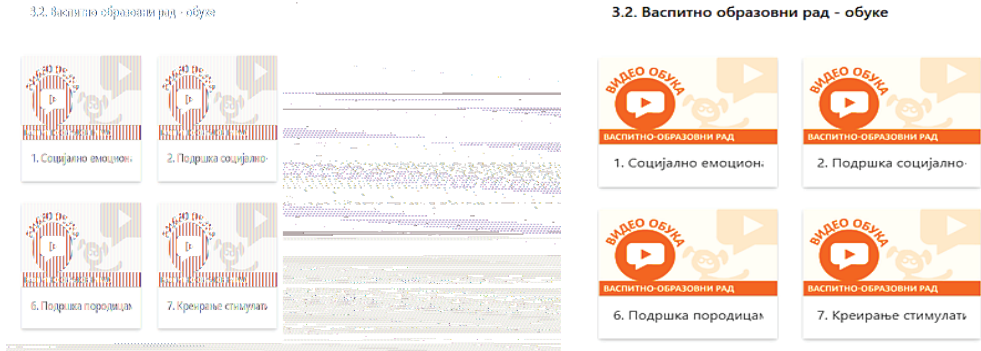
Целина „Васпитнообразовни рад” је усмерена на водиче за унапређење рада према новој концепцији програма и на обуку за развој дигиталних и социјалних компетенција васпитача. Значај се даје едукацији за подршку деци и породици и развоју добробити детета.

Одељак „Подршка деци и породици” обухвата литературу, истраживања и примере добре праксе у раду са породицама. Кроз ове ресурсе, васпитачи добијају могућност да разумеју и одговоре на потребе породице у складу са најновијим педагошким и психолошким сазнањима. Посредством вебинара васпитачи стичу нове увиде у родитељске вештине и позитивну дисциплину. Истакнути су примери праксе, попут програма „Разиграно родитељство“. Литература и истраживања у оквиру професионалне заједнице учења обухватају приручнике као што су „Водич за укључивање деце са сметњама у развоју” и „Грађење квалитета у пракси вртића”. Ови водичи помажу васпитачима у разумевању специфичности рада са децом различитих развојних потреба.

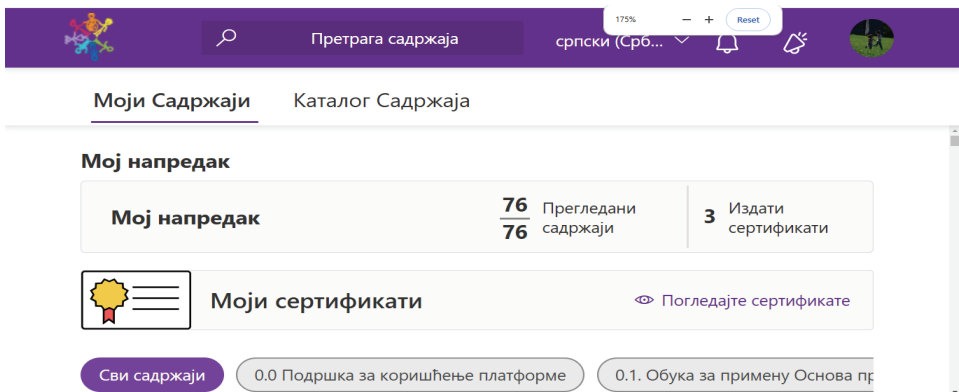
Последња област „Управљање и организација” пружа смернице за ефикасније вођење образовних установа. Фокус је на стратегијама лидерства, организације и администрације. Представљени су практични примери који промовишу једнакост и инклузију у предшколском систему. Област управљање и организација пружа васпитачима водиче за самовредновање и развој културе вртића, као и смернице за унапређење организације у предшколским установама. Примери добре праксе, попут пројеката у установама широм Србије, служе као инспирација за изградњу квалитетног инклузивног окружења. Програм „Малци зналци“ је објашњен као активност која укључује децу различитих способности и интересовања, те омогућава свима да покажу своје знање и вештине. Кроз ову иницијативу, деца уче кроз игру и практичне задатке, и изражавају своје потенцијале и интересовања.

Значајна је и категорија која пружа приступ литератури, истраживањима, обукама и примерима праксе, што омогућава васпитачима да уче и развијају се у оквиру заједнице својих колега (Слика 5). Платформа укључује разне форме подршке за професионални развој – од истраживачких радова и стручних текстова до обука и практичних примера. Професионална заједница учења је усмерена на хоризонталну размену знања и подстицање сарадње међу запосленима у образовању. Садржаји везани за васпитнообразовни рад обухватају литературу, обуке и примере праксе који се односе на конкретне методе рада са децом. У овом одељку васпитачи могу пронаћи водич за развој тематских активности и креирање интегрисаног приступа учењу, као и водич за документовање током развијања реалног програма. Обуке, као што су вебинари и обуке за хоризонтално учење у дигиталном окружењу, подржавају васпитаче у савладавању нових технологија и међусобном повезивању, што ствара осећај заједништва и омогућава размену знања. Примери праксе, као што су „Документовање дечијег развоја” и „Искуства у коришћењу Пасоша за учење”, пружају конкретне примере успешних образовних пракси.

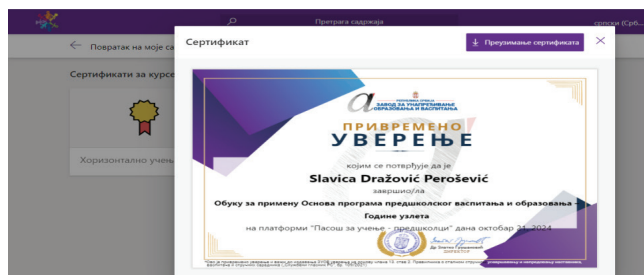
Слика 5. Истакнута литература, обука и приказ праксе

Један од кључних елемената платформе је одељак „Моји садржаји”, који служи као дигитални простор за праћење индивидуалног развоја и организацију стечених сертификата, доприносећи на тај начин личном и професионалном портфолију сваког васпитача (Слика 6).

Слика 6. Преглед дела „Моји садржаји“

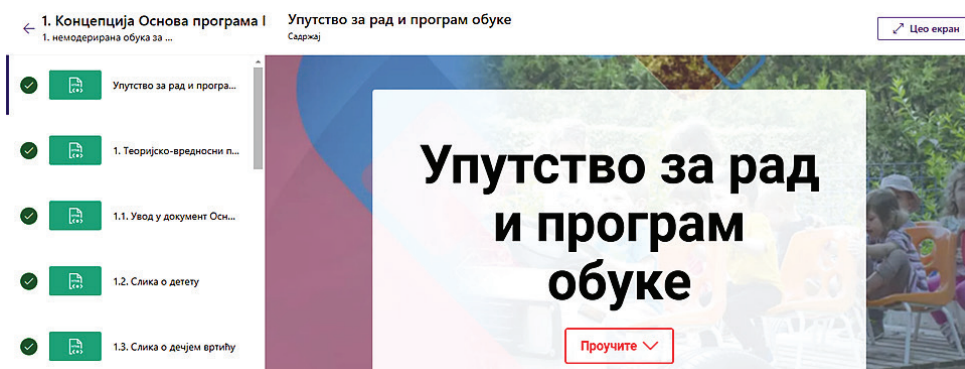
Када васпитачи приступе делу платформе „Моји садржаји”, омогућено им је да прате свој индивидуални напредак у процесу едукације. Овај преглед нуди јасан увид у активности које су васпитачи завршили, као и оне које су тек започели или још увек нису обавили. Добијање сертификата пружа васпитачу додатну мотивацију евидентирајући сваки завршени курс и одрађени задатак. Ова опција олакшава васпитачима да се усредсреде на своје образовне циљеве, обезбеђујући им флексибилан и динамичан приступ учењу, а уједно смањује процес израде сертификата и његовог попуњавања.

Слика 7. Пример стеченог сертификата

Свака завршена обука на платформи често доноси одређену потврду, као што је дигитални сертификат (Слика 7). Ови сертификати се аутоматски чувају у оквиру одељка „Моји садржаји”, стварајући на тај начин дигиталну архиву која представља доказ стечених вештина и знања. Ова архива омогућава васпитачима да лако приступе својим сертификатима, да их прегледају или проследе на увид установи у којој раде, те да их укључе у лични портфолио. На овај начин, платформа пружа комплетну документацију професионалног развоја, подржавајући васпитаче у изради свог дигиталног портфолија и јачању професионалног кредибилитета.

Поред наведеног, сваки модул у обукама представља логичан и темељан део који се постепено савладава. Овакав метод омогућава васпитачима да се посвете конкретним аспектима програма у фази кад је њихова пажња максимално усмерена на дати садржај. Обуке су структуриране тако да се не може прећи на савладавање новог материјала све док се не заврши претходни ниво, што омогућава васпитачу да темељно обради сваки модул и изврши све предвиђене задатке и провере знања. На овај начин, учење постаје систематично и праћено непосредним резултатима, што подстиче дубље разумевање и бољу примену знања у пракси.

Слика 8. Приступ једном текстуалном и визуелном садржају

Како би обука била приступачнија и занимљивија, садржаји су представљени у различитим облицима. Комбинација текстуалних материјала, квизова, анкета и снимака омогућава учесницима да се упознају са материјалом посредством различитих начина учења и дигиталних формата (Слика 8). Сваки модул садржи задатке који служе као провера стеченог знања и помажу у утврђивању онога што је научено. Ови задаци могу укључивати практичне вежбе, квизове или писмене задатке, који омогућавају да се примене теоријска знања у конкретним ситуацијама.

Предности и недостаци платформе *Пасош за учење* у професионалном развоју васпитача и стручних сарадника

Полазећи од стратешког и легислативног оквира, као и од досадашњих теоријских и емпиријских сазнања, могуће је мапирати бројне предности платформе *Пасош за учење*. У првом реду издвајају се: могућност персонализованог учења, флексибилан приступ, доступност ресурса, праћење личног напретка и развоја, креирање посебног простора за размену информација, развој професионалне заједнице учења ради интерног учења, хоризонталне размене знања и искустава итд.

Пасош за учење је осмишљен тако да омогућава персонализовано учење због приступа бројним садржајима који одговарају различитим интересовањима, професионалним потребама и индивидуалним циљевима едукатора. Ова платформа нуди и флексибилни приступ материјалима за обуку било када и било где, омогућавајући едукаторима да у процесу учења прате сопствени темпо.

Међу њеним предностима, посебно се издваја и доступност разноврсних ресурса. Платформа нуди различите формате за учење — од релевантних текстова, литературе и квизова до видео-материјала и интерактивних активности. Ова разноликост омогућава васпитачима да приступе садржајима на начин који највише одговара њиховом стилу учења, чиме се повећава њихова мотивација и ефективност образовног процеса.

Предности које поседује платформа заснивају се на чувању корисничких податка и евидентирања учешћа у обукама, што омогућава васпитачима да прате свој лични напредак током обуке. Васпитачи могу прегледати које су садржаје већ савладали и пратити сопствени развој у току обуке, што има мотивациони потенцијал на даље учење. Овај приступ омогућава васпитачу да се фокусира на оне области које су најрелевантније за саму праксу и професионалне потребе.

Платформа је осмишљена са интенцијом да подржи сарадњу и размену знања и искустава између едукатора, омогућавајући им хоризонталну размену искустава и најбољих пракси, као и изградњу професионалних заједница за учење. На крају, не мање важна, истиче се и исплативост ове платформе будући да може смањити потребу за скупим акредитованим обукама и путним трошковима.

Поред низа корисних сегмената можемо истаћи и елементе који могу бити отежавајући фактори током њеног коришћења, а пре свега: постојеће знање едукатора у коришћењу дигиталних платформи, снабдевеност опремом и дигитална инфраструктура, интернет конекција, број обука. Иако платформа нуди значајну подршку, отежавајући фактор може бити ниво дигиталне писмености и приступ интернету. Приступ самој платформи може бити неуједначен између едукатора, посебно за васпитаче који немају адекватну дигиталну инфраструктуру, техничку подршку и неограничен приступ интернету. Уколико неки васпитачи немају довољно искуства у раду са дигиталним алатима или стални приступ интернету, могу имати потешкоћа у њеном коришћењу. Едукаторима који први пут приступају платформи, структура може бити комплексна, нарочито због већег броја обука и различитих садржаја.

Поред наведеног, неке обуке могу бити ограничене у погледу персонализације и прилагођавања специфичним потребама васпитача. Јединствен приступ може бити мање ефикасан за оне који имају већу продуктивност приликом рада у групи и током непосредне комуникације у установи. Уочавамо да се нуде информације, али недостаје функција која би омогућила директну интеракцију са стручњацима или вршњацима у реалном времену, што би додатно допринело учењу.

Задачи за проверу знања пружају васпитачима увид у постигнућа, али ослањање на самовалуацију може довести до субјективног вредновања знања, нарочито у деловима где је потребна објективна и стручна процена. Многи задаци се дају као забелешке у личној евиденцији, али се не шаљу администраторима на увид и проверу. Иако платформа омогућава индивидуално праћење напретка, упитно је колико се то у пракси заиста спроводи. За установе које користе ову платформу, важно је да развију систематичан приступ праћењу напретка едукатора (нпр. менторска подршка), како би се обезбедила доследност у праћењу и унапређењу њихових професионалних компетенција.

Закључак

Посматрано у целисти, платформа *Пасош за учење* представља значајан ресурс за предшколске установе у Србији, омогућавајући едукаторима персонализовано учење, флексибилан приступ обукама и материјалима који су усклађени са њиховим професионалним потребама, с једне стране, и образовним стандардима и законским прописима, с друге стране. Обука за програм „Године узлета”, усклађена је са законским прописима у Србији и стандардима предшколског образовања. Овим се васпитачима омогућава да у потпуности разумеју и примењују важеће образовне стандарде и методологију. Иако постоје одређени изазови у погледу приступачности и индивидуализације, предности које платформа пружа, као што су праћење личног напретка и развоја, структурисаност обука и приступ релевантној литератури и разноврсним изворима, значајно доприносе унапређењу професионалног развоја запослених у

предшколском образовању. Недостатке у њеној примени треба сагледати у следећим аспектима: технички изазови, дигитални јаз, отпор према дигиталним технологијама, неразвијеност дигиталних компетенција запослених, недостатак персонализације, као и објективног праћења властитог напретка и развоја.

Иако платформа *Пасош за учење* има велики потенцијал да унапреди професионални развој едукатора, кључно је размотрити њене потенцијале и ограничења, из перспективе самих корисника. Штавише, максимизирање њених вредности и потенцијала, као и минимизирање изазова које подразумева, зависе и од адекватне системске подршке самим васпитачима и стручним сарадницима. Због наведеног, апострофира се потреба даљег преиспитивања потенцијала и ограничења *Пасоша за учење* са аспекта перцепција и искустава запослених у предшколским установама и као индикатора њиховог личног развоја, али и социјалних, економских и политичких околности у којима реализују професионалне улоге.

Литература

- Bachtiar, B. (2020). The Characteristics of Effective Professional Development That Affect Teacher's Self-Efficacy and Teaching Practice. *Eduvelop*, 3(2), 131–144.
- CARNet (2018). *Priručnik Profesionalnost i profesionalni razvoj učitelja, nastavnika i stručnih suradnika*. Zagreb: CARNET.
- Dardanou, M. et al. (2023). Professional development for digital competencies in early childhood education and care: A systematic review”, *OECD Education Working Papers*, No. 295, OECD Publishing, Paris.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E. & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
- Day, C. (1999). Professional Development and Reflective Practice: purposes, processes and partnerships. *Pedagogy, Culture & Society*, 7(2), 221–223.
- Dede, C., Ketelhut, D., Whitehouse, P., Breit, L. & McCloskey, E. (2008). A Research Agenda for Online Teacher Professional Development. *Journal of Teacher Education*, 60(1), 8–19.
- European Education and Culture Executive Agency: Eurydice, Delhaxhe, A., Borodankova, O., Motiejunaite, A. & Balcon, M. (2014). *Early childhood education and care 2014*, Publications Office.
- Fernandes, G. W. R., Rodrigues, A. M. & Ferreira, C. A. (2020). Professional Development and Use of Digital Technologies by Science Teachers: a Review of Theoretical Frameworks. *Res Sci Educ*, 50, 673–708.
- Friendly, M., Grady, B., MacDonald, L. & Forer, B. (2015). *Early childhood education in Canada 2014*. Toronto: Childcare Resource and Research Unit.
- Hamre, B. Partee, A. & Mulcahy, C. (2017). Enhancing the Impact of Professional Development in the Context of Preschool Expansion. *AERA Open*, 3(4), 1–16.
- Hollnagel, G. (2013). The Benefits and limitations of Using Online Technology in education: Students' and Instructors' Perceptions on Usfulness and Task-Technology-fit.

- Knežević Florić, O. (2008). *Pedagog u društvu znanja*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Krstić, A. i Osmanović, J. (2015). Motivisanost nastavnika za profesionalni razvoj i samorazvoj. *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*, 6, 187–200.
- Labbas, R. & El Shaban, A., (2013). Teacher Development in the Digital Age. *Teaching English with Technology*, 13(3), 53–64.
- Larison, S., Richards, J., & Sherin, M. G. (2024). Tools for supporting teacher noticing about classroom video in online professional development. *J Math Teacher Educ*, 27, 139–161.
- Ljubić Klemše, N. (2022). Uloga digitalne tehnologije u stručnom usavršavanju učitelja. *Proceedings of 2nd International Scientific and Art Faculty of Teacher Education University of Zagreb Conference Contemporary Themes in Education – CTE2 - in memoriam prof. emer. dr. sc. Milan Matijević*. Zagreb, Croatia.
- Marušić, V. M. (2013). *Sistemi obrazovanja nastavnika i modeli njihovog profesionalnog razvoja - komparativna analiza Srbije i Grčke* (Neobjavljena doktorska disertacija). Univerzitetu Beogradu, Beograd.
- McAleavy, T., Hall-Chen, A., Horrocks, S. & Riggall, A. (2018). *Technology-supported professional development for teachers: lessons from developing countries*. Education Development Trust. Retrived (12.8.2024) from *Pasoš za učenje* (14.8. 2024) Preuzeto sa: <https://zuov.gov.rs/pasos-predskolci>
- Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju vaspitača i njegovog profesionalnog razvoja* (2018). Službeni glasnik RS, br. 88/17 i 27/18 – dr. zakon.
- Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i napredovanju u zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika* (2021). Službeni glasnik RS, br. 109/2021.
- Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju stručnog saradnika u predškolskoj ustanovi i njegovog profesionalnog razvoja* (2021). Službeni glasnik RS, br. 3/2021.
- Radovanović, N. B. (2019). Profesionalni razvoj i stručno usavršavanje vaspitača predškolskih ustanova. *Sinteze*, 15, 79–91.
- Sánchez-García, A. B., Marcos, J. J. M., GuanLin, H. & Escribano, J. P. (2013). Teacher Development and ICT: The Effectiveness of a Training Program for In-service School Teachers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 529–534.
- Semiz, M. i Čutović, M. (2023). The Use of Digital Devices in Faculty Teaching and Free Time as Predictors of the Level of Development of Students Digital Competence - Future Teachers and Preschool Teachers. *Proceedings of 1th International scientific conference – Teaching, Learning and Teacher Education (TLTE)*. Vranje, 17–18 November 2023: University of Niš, Pedagogical Faculty, pp. 255–266.
- Slijepčević, S. D. i Zuković, S. N. (2015). Kompetencije pedagoga u kontekstu ‘društva koje uči’. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 45(4), 137–152.
- Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine* (2021). Službeni glasnik RS, br. 63/2021.
- Thakral, P. (2015). Role of ICT in Professional Development of Teachers. New Delhi: Learning Community, 6(1), 127–133.
- Visnovska, J. & Cobb, P. (2013). Classroom video in teacher professional development program: Community documental genesis perspective. *ZDM: The International Journal on Mathematics Education*, 45(7), 1017–1029.

- Vučinić, D. S., Đurić, I. R. i Andrić, A. M. (2022). Karakteristike i problemi profesionalnog i stručnog usavršavanja nastavnika u zemljama Balkana. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 52(2), 235–251.
- Vuorikari, R. (2018). *Innovating Professional Development in Compulsory Education Examples and cases of emerging practices for teacher professional development*, JRC Technical Reports,
- Zlatarović, V., Kuzmanović, D., Anđelković, N., Lakićević, O., Čotović, E. i Veličković, S., (2022). *Okvir digitalnih kompetencija vaspitača*. Beograd: Ministarstvo prosvete, nauke i naučnog rada.

LEARNING PASSPORT AS A DIGITAL TOOL FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF EMPLOYEES IN PRESCHOOL EDUCATION

Marina Semiz

Faculty of Education in Užice, University of Kragujevac

Slavica Dražović Perošević

Preschool Institution “Radulović M23“, Čačak

Abstract: New digital technologies and technological development have significantly impacted the system of professional development for employees in education, both globally and within European frameworks, as well as at the national level. Based on current strategic and legislative priorities, as well as the role of digital tools in the professional development of education professionals, this paper addresses the advantages and disadvantages of the Learning Passport platform as an innovative digital tool aimed at the professional development of employees in preschool education. The central part of the paper presents the platform itself and how it can support the professional development of educators. The final chapter is dedicated to the analysis and critical review of its potential and limitations in practice, with regard to the target group for it was created and the initial reference framework. The platform enables personalized learning, flexible access, and the use of content customized to one’s personal interests, creating a special space for information exchange, tracking personal progress, developing a professional learning community for internal learning, and the horizontal exchange of knowledge and experiences. The shortcomings in its implementation should be considered in the following aspects: technical challenges, the digital divide, resistance to digital technologies, and the underdevelopment of employees; digital competencies. The authors highlight the need for further reassessment of the potential and limitations of the Learning Passport, from the standpoint of employees’ perceptions and experiences in preschool institutions, as well as indicators of their personal development and the social, economic, and political circumstances in which they carry out their professional roles.

Keywords: preschool institution, platform, professional development, Learning Passport.